

Laura-Cristiana Spătaru-Negură

Protecția internațională a drepturilor omului

Note de curs

Ediția a 2-a, revizuită și adăugită

Editura
Stamangiu
2024

Cuprins

Prefață la a doua ediție _____	XIX
Prefață la prima ediție _____	XXIII
Cuvânt-înainte la a doua ediție _____	XXV
Cuvânt-înainte la prima ediție _____	XXXIII
Abrevieri și acronime _____	XXXV
Capitolul I. Considerații teoretice privind drepturile omului _____	1
<i>Secțiunea 1. Dreptul între libertate și necesitate.</i>	
<i>Interes general versus interes particular _____</i>	<i>1</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Evoluția conceptului de „drepturi ale omului”.</i>	
<i>Definirea expresiei „drepturi fundamentale ale omului” _____</i>	<i>3</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Relația conceptuală dintre „drepturi” și „libertăți”, precum și dintre „drepturi ale omului” și „drepturi ale cetățeanului” _____</i>	<i>7</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Protecția juridică a drepturilor omului la nivel național și internațional _____</i>	<i>9</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Principiile drepturilor fundamentale ale omului _____</i>	<i>10</i>
§1. Principiul universalității drepturilor omului _____	12
§2. Principiul indivizibilității drepturilor omului _____	14
§3. Principiul legalității drepturilor omului _____	15
§4. Principiul nediscriminării și al egalității în drepturi _____	15
§5. Principiul cooperării internaționale _____	17
Capitolul II. Protecția internațională a drepturilor omului ca ramură distinctă a sistemului de drept internațional public _____	19
<i>Secțiunea 1. Denumirea de „protecție internațională a drepturilor omului” _____</i>	<i>19</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Fundamentele economico-sociale, politice, juridice, culturale și religioase ale protecției internaționale a drepturilor omului _____</i>	<i>21</i>

<i>Secțiunea a 3-a. Trăsăturile caracteristice ale protecției internaționale a drepturilor omului</i>	25
§1. Excluderea competenței naționale exclusive în materia drepturilor omului	25
§2. Excluderea regulii reciprocității și crearea unui regim internațional de ordine publică	26
§3. Subsidiaritatea consacării și garantării internaționale a drepturilor omului față de consacrarea și garantarea lor în plan intern	26
§4. Aplicarea directă a normelor internaționale în materia drepturilor omului în dreptul intern	27
§5. Poziția particularului	27
<i>Secțiunea a 4-a. Protecția internațională a drepturilor omului prin alte instituții ale dreptului internațional public</i>	27
§1. Dreptul internațional al drepturilor omului și dreptul internațional umanitar	27
§2. Dreptul internațional al drepturilor omului și dreptul internațional al refugiaților	29
§3. Dreptul internațional al drepturilor omului și dreptul internațional penal	30
<i>Secțiunea a 5-a. Subiectele protecției internaționale a drepturilor omului</i>	32
<i>Secțiunea a 6-a. Clasificarea drepturilor omului</i>	36
<i>Secțiunea a 7-a. Sursele dreptului internațional al drepturilor omului</i>	38

Capitolul III. Surse de consacrare și protecție a drepturilor omului la nivel universal și mecanisme internaționale	41
<i>Secțiunea 1. Surse convenționale</i>	42
§1. Carta Organizației Națiunilor Unite (Carta O.N.U.)	42
§2. Declarația universală a drepturilor omului (D.U.D.O.)	43
§3. Surse elaborate sub egida O.N.U.	44

<i>Secțiunea a 2-a. Structuri și mecanisme la nivel universal</i>	49
§1. Structuri și mecanisme în cadrul O.N.U.	49
1.1. Instituții O.N.U. cu misiune principală în promovarea și protecția drepturilor omului	50
1.1.1. Adunarea Generală (A.G.O.N.U.)	50
1.1.2. Consiliul Economic și Social (E.C.O.S.O.C.)	50
1.1.3. Secretariatul O.N.U. (Secretarul General al O.N.U. și personalul administrativ)	50
1.2. Alte instituții O.N.U. cu atribuții în domeniul drepturilor omului	51
1.2.1. Consiliul de Securitate	51
1.2.2. Consiliul de Tutelă	51
1.2.3. Curtea Internațională de Justiție	51
1.2.4. Comisia de Drept Internațional (C.D.I.)	52
1.3. Alte instituții specializate în cadrul O.N.U.	53
1.3.1. Organizația Internațională a Muncii (O.I.M.)	53
1.3.2. Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (U.N.E.S.C.O.)	53
1.3.3. Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (F.A.O.)	53
1.3.4. Organizația Mondială a Sănătății (O.M.S.)	53
1.3.5. Înaltul Comisariat al O.N.U. pentru Refugiați (I.C.N.U.R.)	54
1.4. Structuri speciale create relativ la aplicarea instrumentelor O.N.U. referitoare la drepturile omului	54
1.4.1. Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale	54
1.4.2. Comitetul pentru Drepturile Omului	54
1.4.3. Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale	54
1.4.4. Comitetul pentru Eliminarea Discriminării față de Femei	55
1.4.5. Comitetul împotriva Torturii	55
1.4.6. Comitetul pentru Drepturile Copilului	55

Capitolul IV. Surse de consacrare și protecție a drepturilor omului și mecanisme la nivel regional	56
<i>Secțiunea 1. Sistemul instituțional american (America de Nord și America de Sud)</i>	56
§1. Surse americane convenționale de afirmare și promovare a drepturilor omului	56
§2. Mecanismul inter-american de protecție a drepturilor omului	59
<i>Secțiunea a 2-a. Sistemul instituțional african</i>	61
§1. Surse africane convenționale de afirmare și promovare a drepturilor omului	61
§2. Mecanismul african de protecție a drepturilor omului	63
<i>Secțiunea a 3-a. Protecția drepturilor omului la nivel musulman</i>	64
<i>Secțiunea a 4-a. Protecția drepturilor omului la nivel asiatic</i>	66
<i>Secțiunea a 5-a. Sistemul instituțional european</i>	68
§1. Consiliul Europei	69
1.1. Surse convenționale adoptate în cadrul Consiliului Europei	69
1.2. Mecanisme europene de protecție a drepturilor omului instituite în cadrul Consiliului Europei	74
1.2.1. Mecanismul european de protecție a drepturilor omului instituit prin Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Conv.E.D.O.)	74
1.2.2. Mecanismul european de protecție a drepturilor omului instituit prin Carta socială europeană	75
1.2.3. Mecanisme instituite prin alte reglementări adoptate în cadrul Consiliului Europei	77
§2. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (O.S.C.E.)	80
2.1. Surse de consacrare și protecție a drepturilor omului în cadrul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa	80
2.1.1. Actul final de la Helsinki	80
2.1.2. Carta de la Paris pentru o nouă Europă	81

2.1.3. Carta pentru securitatea europeană _____	81
2.2. Mecanisme de protecție a drepturilor omului institute în cadrul O.S.C.E. _____	82
2.2.1. Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului _____	82
2.2.2. Înalțul Comisar pentru Minorități Naționale _____	82
2.2.3. Reprezentantul O.S.C.E. pentru Libertatea Presei _____	82
2.2.4. Curtea de Conciliere și Arbitraj _____	83
§3. Uniunea Europeană _____	83
3.1. Surse de consacrare și protecție a drepturilor omului în cadrul Uniunii Europene _____	83
3.1.1. Tratatul constitutiv al Comunităților Europene _____	84
3.1.2. Jurisprudența comunitară _____	84
3.1.3. Actul unic european _____	85
3.1.4. Tratatul de la Maastricht _____	85
3.1.5. Tratatul de la Amsterdam _____	86
3.1.6. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene _____	86
3.1.7. Tratatul de la Lisabona _____	89
3.2. Mecanisme de protecție a drepturilor omului institute în cadrul Uniunii Europene _____	89
3.2.1. Dreptul la petiționare _____	89
3.2.2. Avocatul European al Poporului (denumit și Mediator European sau Ombudsman) _____	90
3.2.3. Comisia Temporară de Anchetă _____	91
3.2.4. Curtea de Justiție a Uniunii Europene _____	91
3.2.5. Agenția pentru Drepturile Fundamentale a Uniunii Europene _____	92
<i>Secțiunea a 6-a. Protecția drepturilor omului în cadrul organizațiilor internaționale neguvernamentale _____</i>	<i>92</i>
Capitolul V. Detalierea mecanismului de protecție a drepturilor fundamentale ale omului consacrat de Consiliul Europei _____	95
<i>Secțiunea 1. Scurt istoric. Procesul de reformă a Curții Europene a Drepturilor Omului _____</i>	<i>95</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Competența Curții _____</i>	<i>104</i>

<i>Secțiunea a 3-a. Formațiuni de lucru</i>	113
<i>Secțiunea a 4-a. Condiții de admisibilitate a cererii individuale</i>	115
<i>Secțiunea a 5-a. Satisfația echitabilă</i>	121
<i>Secțiunea a 6-a. Principii directe și metode de interpretare</i>	123
<i>Secțiunea a 7-a. Procedura în fața Curții</i>	126
§1. Examinarea cererii. Procedura scrisă și orală	126
§2. Încheierea procedurii	133
<i>Secțiunea a 8-a. Despre decizii și hotărâri</i>	134
<i>Secțiunea a 9-a. Procedura hotărârii-pilot</i>	136
<i>Secțiunea a 10-a. Punerea în executare a hotărârilor C.E.D.O.</i>	149
<i>Secțiunea a 11-a. Aderarea Uniunii Europene la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale</i>	151

Capitolul VI. Analiza conținutului drepturilor prevăzute în

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	155
<i>Secțiunea 1. Catalogul drepturilor protejate prin Convenție</i>	155
<i>Secțiunea a 2-a. Dreptul la viață</i>	157
§1. Prezentare generală	158
§2. Determinarea limitelor dreptului la viață	158
§3. Obligațiile statelor cu privire la respectarea dreptului la viață	162
§4. Restrângerile dreptului la viață	170
4.1. Pedeapsa cu moartea (pedeapsa capitală)	170
4.2. Recurgerea la forța letală	170
4.3. Restrângerea dreptului la viață rezultând din acte licite de război	172
<i>Secțiunea a 3-a. Interzicerea torturii și a relelor tratamente</i>	172
§1. Prezentare generală	172
§2. Tortura	175
§3. Tratamente inumane	177
§4. Tratamente degradante	180

§5. Obligațiile statelor cu privire la protecția împotriva torturii și relelor tratamente _____	182
<i>Secțiunea a 4-a. Interzicerea sclaviei și a muncii forțate</i> _____	184
§1. Prezentare generală _____	185
§2. Interzicerea sclaviei și a aservirii (servituții) _____	185
§3. Interdicția muncii forțate și obligatorii _____	186
§4. Obligațiile statelor contractante _____	187
§5. Limitele noțiunilor de „muncă forțată sau obligatorie” _____	187
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul la libertatea și siguranța persoanei</i> _____	189
§1. Prezentare generală _____	190
§2. Legalitatea măsurilor _____	190
§3. Excepții pentru privarea legală de libertate _____	193
§4. Garanțiile persoanelor private de libertate _____	196
4.1. Dreptul de a fi informat asupra motivelor reținerii sau arestării _____	197
4.2. Dreptul de a fi adus în fața unui magistrat _____	198
4.3. Dreptul la recurs _____	199
4.4. Dreptul la despăgubiri în caz de deținere sau de arestare ilegală _____	199
<i>Secțiunea 6-a. Dreptul la un proces echitabil</i> _____	200
§1. Prezentare generală _____	200
§2. Domeniul de aplicare. Beneficiarii garanțiilor prevăzute de art. 6 parag. 1 din Conv.E.D.O. _____	201
§3. Garanțiile procesului echitabil _____	203
<i>Secțiunea a 7-a. Principiul legalității incriminării și pedepsei</i> _____	212
§1. Prezentare generală _____	212
§2. Principiul legalității incriminării _____	213
§3. Principiul neretroactivității legii penale _____	214
<i>Secțiunea a 8-a. Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței</i> _____	214
§1. Prezentare generală _____	215
§2. Dreptul la viață privată _____	218
2.1. Dreptul la viață privată personală _____	219
2.2. Dreptul la viață privată socială _____	225
2.3. Dreptul la un mediu sănătos _____	225
§3. Dreptul la viața de familie _____	226

§4. Dreptul la secretul vieții private _____	228
§5. Ingerința în exercitarea drepturilor garantate de art. 8 din Conv.E.D.O. _____	231
<i>Secțiunea a 9-a. Libertatea de gândire, de conștiință și de religie _____</i>	236
§1. Prezentare generală _____	236
§2. Titularii drepturilor prevăzute de art. 9 din Conv.E.D.O. _	237
§3. Obligațiile statelor _____	237
§4. Libertățile garantate de acest articol _____	238
§5. Restrângerile la libertățile prevăzute de art. 9 din Conv.E.D.O. _____	239
<i>Secțiunea a 10-a. Libertatea de exprimare _____</i>	242
§1. Prezentare generală _____	242
§2. Obligațiile statelor _____	243
§3. Situația specială a presei _____	245
§4. Restrângerile dreptului prevăzut de art. 10 din Conv.E.D.O. _____	247
<i>Secțiunea a 11-a. Libertatea de întrunire și de asociere _____</i>	248
§1. Prezentare generală _____	249
§2. Obligațiile statelor _____	249
<i>Secțiunea a 12-a. Dreptul la căsătorie _____</i>	252
§1. Prezentare generală _____	253
§2. Obligațiile statelor _____	253
<i>Secțiunea a 13-a. Dreptul la un remediu efectiv _____</i>	255
§1. Prezentare generală _____	255
<i>Secțiunea a 14-a. Interzicerea discriminării _____</i>	259
§1. Prezentare generală _____	259
§2. Motivele de discriminare _____	260
§3. Condițiile discriminării _____	260
<i>Secțiunea a 15-a. Derogarea în caz de stare de urgență _____</i>	262
§1. Prezentare generală _____	262
§2. Condiții de fond _____	264
<i>Secțiunea a 16-a. Restricțiile activității politice a străinilor _____</i>	265
<i>Secțiunea a 17-a. Interzicerea abuzului de drept _____</i>	265
§1. Prezentare generală _____	266
§2. Specificitate _____	266

<i>Secțiunea a 18-a. Limitarea folosirilor restrângerilor drepturilor</i>	266
<i>Secțiunea a 19-a. Drepturi prevăzute în protocoalele adiționale</i>	267
§1. Protecția proprietății	267
1.1. Prezentare generală	267
1.2. Condițiile privării de libertate	270
1.2.1. Posibilitatea privării de proprietate pentru o cauză de utilitate publică	270
1.2.2. Reglementarea exercitării acestui drept în conformitate cu interesul general dintr-o societate	272
1.2. Repararea încălcării dreptului de proprietate	273
§2. Dreptul la instruire	274
§3. Dreptul la alegeri libere	275
Capitolul VII. Răspunderea penală individuală pentru încălcarea masivă a drepturilor omului	277
<i>Secțiunea 1. Crimele împotriva umanității. Jurisdicția penală internațională</i>	277
<i>Secțiunea a 2-a. Apariția instanțelor penale internaționale</i>	278
<i>Secțiunea a 3-a. Tribunalele penale internaționale ad hoc. Curtea Penală Internațională</i>	280
Capitolul VIII. Concluzii privind eficiența mecanismelor internaționale de protecție a drepturilor omului	283
ANEXE	287
Anexa nr. 1. Formular pentru cererile individuale adresate Curții europene a drepturilor omului și Procură	289
Anexa nr. 2. Instrucțiuni pentru completarea cererii de sesizare a C.E.D.O.	312
Anexa nr. 3. Chestionar de verificare a îndeplinirii condițiilor de admisibilitate a unei cereri la C.E.D.O.	329
Anexa nr. 4. Etapele procedurii de examinare a unei aplicații la C.E.D.O.	335

Anexa nr. 5. Schema simplificată a traseului unei cereri la C.E.D.O. în funcție de organul judiciar _____	336
Anexa nr. 6. Fișa sintetică a României la Curtea Europeană a Drepturilor Omului _____	337
Anexa nr. 7. Fișa sintetică a României la Departamentul pentru executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului _____	338
Bibliografie generală _____	341